

Francesc Candel ha estat un dels escriptors més prolífics i reconeguts del nostre país. Arribat a Catalunya l'any 1927, quan només tenia 2 anys, va compartir amb altres immigrants les dures condicions de vida dels barris de la perifèria barcelonina on es van instal·lar els qui arribaven amb l'esperança de trobar feina. La fama que Candel va assolir més tard com a escriptor mai no li va fer oblidar els seus orígens.

Volem donar a conèixer la vida i l'obra de Paco Candel, un escriptor immigrant que no es va cansar de dir que "la integració passa per la igualtat i el respecte mutus: catalans i immigrants es necessiten".

A Catalunya hi cap tothom i n'és tothom que en vulgui ser. El país s'ha de construir al servei de tothom.

Per a fer de la llengua catalana una barrera, el franquisme en va prohibir el coneixement i l'ús públic. El català fou proscrit de l'escena pública: escola, món editorial, mitjans de comunicació, comerç i àmbit socioeconòmic, institucions oficials i públiques, etc. Es va convertir en una barrera per als mateixos catalans, que només el podien aprendre i parlar en l'àmbit privat i, encara molt més, per als castellanoparlants arribats a Catalunya en importants allaus immigratòries, els quals no tenien pràcticament accés a la llengua i que el franquisme volia posicionar en contra o en la més absoluta indiferència de tot el que significava llengua catalana o sentiment de país. La prohibició, repressió i indiferència podria haver estat letal per a la llengua catalana, però l'intent va fracassar perquè veus de la mateixa immigració el van denunciar i el van combatre. Sense cap mena de dubte, la veu que primer i amb més autoritat va denunciar aquesta maniobra del franquisme i va marcar el camí per a la integració a Catalunya de la immigració fou Paco Candel. A final dels 70 parlava habitualment en català, i n'era el defensor més empedreït.

Els altres catalans de Paco Candel és un assaig clau, de lectura obligada, per a entendre el paper de la immigració a la Catalunya contemporània. Sense aquest llibre, sense les seves reflexions, no hagués estat possible la integració dels 'altres catalans' a Catalunya, ni la convivència entre els 'altres catalans' i els 'catalans de sempre'. Sense aquest llibre, tampoc no hagués estat possible el manteniment de la llengua i el sentit de nació.

L'autor explica la problemàtica de la forta immigració que va rebre Catalunya durant el període de l'expansió industrial a la postguerra. Candel és testimoni directe de la gent, dels ambients, dels problemes i de les inquietuds de la Catalunya suburbial, de la qual ell mateix va formar part. Publicat per primera vegada l'any 1964, aquest assaig va tenir un gran ressò i un fort impacte social pel plantejament d'una situació que fins aleshores no havia estat tractada d'una manera oberta.

Els altres catalans, va ser una aportació decisiva en favor de la cohesió social.

Ell va ser dels primers a defensar la idea que els nouvinguts acabarien sent catalans de ple dret i que, des del respecte entre totes les cultures, Catalunya seria un sol poble.

Els darrers anys han arribat a Catalunya onades d'immigrants de procedència molt diversa i característiques que els diferencien de l'antiga immigració, però el missatge de Candel continua vigent.

Francesc Candel és un dels escriptors catalans més acceptats i admirats. Va escriure més de 50 llibres, alguns d'ells amb moltes edicions.

Va arribar a Barcelona quan tenia 2 anys procedent del Racó d'Ademús, una comarca de parla castellana del País Valencià. El seu primer sostre va ser el d'una barraca a Can Tunis, a la muntanya de Montjuïc, on el seu pare treballava picant pedra. La seva mare fregava terres de cases particulars i de la parròquia de Nostra Senyora de Port. Tot i ser pobres, amb aquests dos sous la família podia viure millor que la majoria del seus veïns.

Candel recorda la seva infantesa com una època molt feliç i alegre. "Ser pobre", deia, "no és sinònim d'infelicitat... sinó a vegades tot el contrari".

Les pedreres de Montjuïc s'explotaven des d'abans de l'època romana, però van arribar al seu màxim d'activitat en iniciar-se la construcció de l'Eixample barceloní a finals del segle XIX i amb l'Exposició Internacional de 1929.

Les pedreres donaven feina a molta gent, i hi arribaven famílies senceres procedents del camp, que aixecaven barraques a prop del seu lloc de treball. Així s'estalviaven els desplaçaments i haver de pagar un lloguer.

El 1929 hi havia 6.478 barraques a la muntanya de Montjuïc. Era la zona de la ciutat amb més barraques. Les onades migratòries i la instal·lació d'indústries anys més tard van anar transformant els barris del vessant sud-est de la muntanya, com Can Tunis i Nostra Senyora de Port.

Avui gairebé ningú recorda que aquests barris van sorgir en un entorn rural, de canyes, granotes, masies i reguerots, amb platges molt a prop, que eren un lloc d'esbarjo per als barcelonins.

Poc temps després, els seus pares es van traslladar a les Cases Barates, en el mateix barri de Can Tunis. Un barri on es concentrava la població immigrant que arribava en gran part del sud d'Espanya, amb l'esperança de trobar feina.

L'any 1929, a Barcelona, es van acabar de construir les anomenades Cases Barates. Eren petits barracons unifamiliars. Estaven disposats els uns al costat dels altres, en llargs carrers estrets i numerats, sense espais verds i amb una alta densitat de població.

En Paco Candel, amb la germana i els pares, es va traslladar a un d'aquests grups de cases, les que van construir al peu de la muntanya: les Cases Barates de Can Tunis, 533 cases per allotjar 2.900 persones en habitatges de 38 metres quadrats.

Hi havia molts immigrants vinguts d'entorns rurals, d'Andalusia i de l'interior d'Espanya, que reproduïen les formes de vida dels seus llocs de procedència. En els patis interiors hi criaven conills, cabres i fins i tot conreaven petits horts que els ajudaven a subsistir. La vida en aquelles cases, els personatges, les xafarderies, les històries personals dels veïns van ser una font d'inspiració per als llibres que, anys més tard, escriurà Candel.

Can Tunis era un barri molt representatiu, però no l'únic, de la Barcelona dels suburbis. Candel va fer veure a tothom que calia millorar les condicions de vida de les famílies que hi vivien.

Paco Candel va créixer en la vitalitat despreocupada del que s'anomenava Far West, la ciutat sense llei al marge de Barcelona.

Des de ben jove, Candel volia ser dibuixant de còmics i pintor. Sempre estava fent gargots. Va dibuixar desenes de retrats i va pintar un munt de petites escenes de les Cases Barates. Allà va conèixer la Maruja i al cap d'un temps es van casar. Van tenir dos fills, la Marujita i el Paquito.

Cap a la dècada dels 60 les coses començaven a canviar a Espanya. L'economia millorava i en molts sectors socials creixia l'oposició al règim franquista.

Max Cahner, d'Edicions 62, va encarregar a Candel el llibre *Els altres catalans*.

Aquest llibre va tenir molt ressò i impacte social. Tres setmanes després de la publicació se n'havien venut 30.000 exemplars, en català. En aquest llibre Candel plantejava la problemàtica de la forta immigració de l'època des d'un punt de vista obert i integrador. Fins al moment ningú no havia tractat el tema com ell, amb tanta naturalitat i atreviment.

Candel era testimoni directe de la problemàtica dels immigrants perquè ell també havia començat una vida nova en una altra terra. Era observador directe dels nous catalans que es van instal·lar als suburbis de Can Tunis o a d'altres barris com Verdum o la Trinitat, aïllats de la població autòctona, i als quals els era molt difícil integrar-se a la societat catalana.

L'obra de Candel vol fer reflexionar sobre les relacions d'igualtat entre els autòctons i els nousvinguts, defensant sempre el diàleg i la cooperació.

Candel es va convertir en la veu “dels altres”: dels ciutadans i ciutadanes, nous catalans, que vivien aïllats i incompresos. L'escriptor creia que la integració passava per la igualtat: catalans i immigrants es necessiten.

Integració vol dir no obligar ningú a ser català; la cultura catalana és prou atractiva com perquè cadascú en vulgui formar part. Aquesta manera d'entendre la cohesió social el va portar a ser un gran defensor de la necessitat que els nous catalans ajudin a construir la societat catalana.

Demanava respecte per als immigrants, que eren anomenats “xarnegos” de forma despectiva, i també reclamava als immigrants que fessin l'esforç d'integrar-se en la terra d'acollida encara que no sabessin parlar català.

Al llarg de la seva vida, Paco Candel va escriure 56 llibres.

Cada setmana, Candel anava al Senat per explicar què era Catalunya. Això no era fàcil, perquè explicava un catalanisme narrat des de la immigració. A Madrid no ho entenien.

Candel era un home compromès. Va dedicar la seva vida a posar veu “als sense veu” i a col·laborar amb associacions que atenien i ajudaven persones sense sostre. La seva producció literària i periodística és una denúncia que convida a la reflexió i, alhora, una eina indispensable per conèixer la Barcelona del franquisme.

Paco Candel, l'home de barba blanca i mocador al coll, va morir l'any 2007 als 82 anys, després d'una llarga malaltia.